

Eduskunnan hallintovaliokunta

Pirjo Saunamäki

pirjo.saunamaki@eduskunta.fi

hav@eduskunta.fi

Asia: HE 103/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä "Asianajajaliitto") pitää tärkeänä, että äkilliseen laajamittaiseen maahantulotilanteeseen varaudutaan ennalta. Esitys on tarpeellinen yhteiskunnallisesti painavista syistä, esimerkiksi vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvan maahantulon tilanteiden varalle.

Asianajajaliitto korostaa kuitenkin, että ulkomaalaisten oikeusturvasta ei tule tinkiä siinäkään tilanteessa, jossa turvapaikanhakijoiden määrä kasvaa yllättäen. Kansainvälistä suojelua hakevien oikeusturvasta on huolehdittava tilanteessa, jossa turvapaikkatutkintaa ja vastaanottotoimintaa kaikilta osiltaan joudutaan tehostamaan, muokkaamaan ja kiirehtiämään.

On välttämätöntä huolehtia, että turvapaikanhakijat saavat asiantuntevaa pakolaisjuridiikkaan erikoistunutta oikeusapua, ja asiaan kiinnitetään huomiota niin hakemuksen jättämis- ja rekisteröintitilanteissa kuin myös säilöönotto- ja kuulemistilanteissa. Asianajajaliitto pitää välttämättömänä, että hakijalla on rajamenettelyssä samat oikeudet kuin muissakin turvapaikkamenettelyissä.

Sääntelyn toteuttaminen turvapaikanhakijoiden oikeusturva huomioivalla tavalla edellyttää asian parissa työskentelevien viranomaisten, kuten oikeusavun ja tuomioistuinlaitoksen riittävää resursointia.

Liikkumisvapaus ja säilöönotto

Esityksellä ehdotetaan rajamenettelyssä olevien hakijoiden liikkumisvapauden rajoittamista turvapaikkatutkinnan suorittamiseksi.

Esityksen mukaan hakijan pitäminen rajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä toteutettaisiin säätämällä hakijalle velvollisuus oleskella näillä alueilla sijaitsevan hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella. Hakija voitaisiin edellytysten täytyessä ottaa rajamenettelyn ajaksi myös säilöön. Esityksessä myös todetaan, että sen yhtenä vaikutuksena saattaa olla säilöön otettavien henkilöiden määrän kasvu. Asianajajaliitto pitää välttämättömänä, että päätös säilöön ottamisesta tehdään yksilöllisen arvioinnin perusteella, ja että tietyn menettelyn käyttö ei laske säilöönottokynnystä.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä lähtökohtana, että säilöönotto on esityksen mukaan viime sijainen turvaamistoimi. Asianajajaliitto toteaa, että esimerkiksi henkilöllisyyden selvittämistä varten tapahtuva säilöön ottaminen harvemmin edesauttaa henkilöllisyyden selvittämistä muutoin kuin, että hakijan tavoitettavuus tätä tarkoitusta varten voidaan sillä turvata. Käytännöksi ei missään tapauksessa pidä muodostua hakijan ottaminen säilöön viranomaisten toiminnan käytännöllisyyden helpottamiseksi.

Asianajajaliitto katsoo, että säilöön ottamisen tulisi ylipäättään painottua ennemminkin prosessin loppupäähän, mikäli ilmenee tarvetta varmistaa hakijan tavoitettavuus esimerkiksi maasta poistamista varten.

Asianajajaliitto on muissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota siihen, että ei ole selvitetty, aiheuttiko säilöönottokapasiteetin rajallisuus vuosien 2015–2016 laajamittaisen maahan-tulon tilanteessa säilöönottamisesta luopumista ja aiheutuiko tästä merkittäviä ongelmia, kuten turvapaikan-hakijoiden katoamista hakemuksen vastaanottamisen jälkeen, ja missä laajuudessa tätä tapahtui.

Turvapaikkapuhuttelu

Esityksen mukaan Maahanmuuttovirasto voisi pitää turvapaikkapuhuttelun käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa hakijalla ja Maahanmuuttovirastolla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Tämä ei liittyisi pelkästään rajamenettelyn soveltamiseen, vaan kaikkiin turvapaikkapuhutteluihin.

Turvapaikkapuhuttelu on keskeinen osa turvapaikkamenettelyä, koska sen perusteella ratkaistaan hakijan kansainvälisen suojelun tarve. Asianajajaliitto katsoo, että jää pitkälti Maahanmuuttoviraston arvioitavaksi, milloin turvapaikkapuhuttelun järjestäminen etäyhteyksin on tarkoituksenmukaista.

Vaikka esityksessä todetusti ei voida yksiselitteisesti sanoa, että hakijan oikeusturva kaikissa tilanteissa edellyttäisi ehdotonta oikeutta fyysiseen läsnäoloon, tulisi Maahanmuuttoviraston harkintavalta määritellä huomattavasti täsmällisemmin. Maahanmuuttoviraston velvollisuutta huomioida esimerkiksi hakijan alaikäisyys, terveydentila, haavoittuva asema tai muut henkilökohtaiset syyt, tulisi terävöittää myös pykälän muotoilussa tai vähintään lainkohdan perusteluissa.

Asianajajaliitto kehottaa myös pohtimaan, tulisiko Maahanmuuttoviraston laaja harkintavalta turvapaikkapuhuttelun järjestämisessä etäyhteyksin rajata ainoastaan rajamenettelyn soveltamistilanteisiin, ja muissa tilanteissa edellyttää jatkossakin hakijan suostumusta.

Helsingissä 9.9.2022

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri